№ 13 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՑՈՒՆՎԱՐԻ 29

1904

ԵՐԵՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾԲՈՒՆԻ

№ 13 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՑՈՒՆՎԱՐԻ 29

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція „Мшакъ".
Կամ Tiflis, Rédaction „Mschak".
Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տէլէֆօն № 253.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Բարձրագոյն մանիֆեստ. Պատերազմ..—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նաւթարդիւնաբերողներ XVIII համագումար ժողովը. Նամակ Երևանից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մի նոր հայ թերթ Պարսկաստանում. Հեռաւոր Արևելքում. Արտաքին լուրեր.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Մեղուաբուծութիւնը Գանձակի գաւառում.

ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ՄԱՆԻՖԵՍՏ

(Ռուսաց հեռագրական գործակալութեան հեռագրով)

Աստուածային աջակից ողորմութեամբ Մենք Նիկոլայ Երկրորդ, Կայսր և Իշխանակալ ամենայն Ռուսաց, Մոսկվայի, Կիևվի, Վլադիմիրի և Նովգորոդի, Թագաւոր Ղազանի, Թագաւոր Աստրախանի, Թագաւոր Լեհաստանի, Թագաւոր Սիբիրի, Թագաւոր Տաւրեան Խերսոնէսի, Թագաւոր Վրաստանի, Տէր Պսկովի և Մեծ Իշխան Սմոլենսկի, Լիբուայի, Վոլինի, Պոդոլիայի և Ֆինլանդիայի, իշխան Էստլանդիայի, Լիֆլանդիայի, Կուրլանդիայի և Սեմիգալիայի, Սամոգետի, Բելոստոկի, Կորելիայի, Տվերի, Իւգորի, Պերմի, Վեատկայի, Բոլգարիայի և այլոց, Թագաւոր և Մեծ Իշխան Նովգորոդի, Ստորին երկիրների, Չերնիգովի, Բեատանի, Պոլոցկի, Ռոստովի, Նարոսլավի, Բելոզերի, Ուդորի, Օբդորի, Կոնդիայի, Վիտեբսկի, Մստեսլաւսկի և բոլոր Հիւսիսային երկրի, Հրամայող և Տէր Իվերիայի, Քարթալինիայի և Կաբարդինեան երկրի և Հայկական նահանգի, չերքէական և լեռնային իշխանների և այլոց ժառանգական Տէր և Տիրող, Տէր Թուրքեստանի, Թագաժառանգ Նորվեգիոյ, Դուքս Շլեզվիգ-Հոլշտինիայի, Ստորմարնի, Դիտմարսէնի և Օլդենբուրգի և այլն և այլն և այլն։ Յայտարարում ենք մեր բոլոր հաւատարիմ հպատակներին։ Մեր սրտին ցանկալի խաղաղութիւնը պահպանելու հոգացողութեամբ՝ Մենք ամեն ջանք գործ դրինք հաստատելու անդորրութիւն Հեռաւոր Արևելքում։ Այս խաղաղասիրական նպատակով Մենք հաճութիւն տուինք եապօնական կառավարութեան առաջարկութեանը՝ վերաքննել երկու կայսրութիւնների մէջ գոյութիւն ունեցող համաձայնութիւնները կօրէական գործերի վերաբերմամբ։ Սակայն այս առիթով սկսված բանակցութիւնները կատարածին չը հասան, և Եապօնիան նոյնիսկ չը սպասելով Մեր կառավարութեան վերջին պատասխան — առաջարկութիւններին, յայտարարեց, որ բանակցութիւնները դադարեցնում է և խզում է դիպլոմատիական յարաբերութիւնները Ռուսաստանի հետ։ Զը նախազգուշացնելով այն մասին, թէ այսպիսի յարաբերութիւնների ընդհատումը նշան է պատերազմական գործողութիւններ սկսելուն՝ եապօնական կառավարութիւնը հրաման տուեց իր ականակիր նաւերին՝ յանկարծակի յարձակվել Մեր նաւատորմղի վրա, որ կանգնած էր Պօրտ-Արթուր բերդի արտաքին նաւահանգստում։ Այս մասին տանելով զեկուցում Մեր փոխարքայից Հեռաւոր Արևելքում՝ Մենք խսկոյն հրամայեցինք սպառազինված ուժով պատասխանել Եապօնիայի մարտակոչին։ Յայտարարելով Մեր այս վճռի մասին, Մենք անյողդողդ հաւատով դէպի Բարձրեալի օգնութիւնը և հաստատուն յուսով Մեր բոլոր հաւատարիմ հպատակների միասիրաբար պատերազմական վրա՝ Մեզ հետ միասին հայրենիքի պաշտպանութեան համար ոտքի կանգնելով՝ մաղթում ենք Աստուածային օրհնութիւն Մեծ բանակի և նաւատորմղի քաջարի զինուորութեան վրա։ Տրված է Սանկ-Պետերբուրգում, յունվարի քսան և եօթներորդ օրը, Քրիստոսի ծննդեան հազար ինն հարիւր չորսի թուականին, իսկ Մեր թագաւորութեան տասներորդին»։ Իսկականի վրա Նորին Կայսերական Մեծութեան Սեփական ձեռքով ստորագրված է. «Նիկոլայ»։

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Պատերազմը արդէն սկսված է։

Բարձրագոյն Մանիֆեստը, որ տպված է մեր այսօրվայ համարում, յայտնում է պաշտօնապէս պատերազմական գործողութիւնների սկզբնաւորութեան մասին։

Մանիֆեստը ընդգծում է այն կէտը, որ Եապօնիան չը ցանկացաւ սպասել Ռուսաց կառավարութեան պատասխանին և ընդհատեց դիպլոմատիական յարաբերութիւնները Ռուսաստանի հետ անսիջապէս դիմելով պատերազմական գործողութիւնների։

Հեռագիրները, որոնք ստացվեցին մեր երեկվայ և այսօրվայ համարներում, ցոյց են տալիս, որ եապօնական նաւատորմիղը շտապել է յարձակում գործել ռուսաց զինուորական նաւերի վրա և պատճառել է վնասներ, որոնց լրջութեան մասին դեռ չը կան մանրամասն տեղեկութիւններ։ Առաջին յարձակումը եապօնացիների կողմից եղել է յանկարծակի։ Եապօնացիները ցանկացել են ժամանակ չը կորցնել և առաջին օրերից անվնաս դարձնել իրանց համար ռուսաց նաւերը։ Սակայն նրանք չեն շարունակել նաւերի և Պօրտ-Արթուր նաւահանգստի ռմբակոծումը և մի ժամ թնդանօթաձգութիւնից յետոյ մեկնել են դէպի հարաւ։

Ռուսաստանի ուսագ նահանգների մէկի գեմստվոն, այն է Եարօսլավի գեմսկի ժողովը, շտապել է յայտնել ամենահպատակօրէն իր պատրաստականութիւնը զոհել, ինչ որ պահանջվի, հայրենիքի պատուի և անուան համար։ Եարօսլավի օրինակին հետևում են և անշուշտ կը հետևեն միւս նահանգները, արդարացնելու այն յոյսը, որ Բարձրագոյն Մանիֆեստը զնում է իր հաւատարիմ հպատակների վրա, հաւատալով, որ Ռուսաստանի պաշտպանութեան համար կը մնան ամենքը և կը գործեն միասիրաբար, որպէս զի Ռուսաստանը ներկայ պատերազմում կարող լինի պահպանել այն հեղինակութիւնը, որ նա ձեռք է բերել մեծ զոհողութիւններով Հեռաւոր Արևելքում։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՒԹԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՂՆԵՐԻ XVIII ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ԺՈՂՈՎԸ

V

Ես խոստացել էի ոստիկանական ծախքերի մասին խօսել առանձին, որովհետև այդ խնդիրը, որը քննվեց նաւթարդիւնաբերողների ժողովի նիստերից մէկում, մեծ նշանակութիւն ունի մանաւանդ սկզբունքի տեսակէտից։

Կովկասեան մի քանի քաղաքային ինքնավարութիւններին յաճախ է զբաղեցրել և այժմ էլ զբաղեցնում է այդ հարցը։ Օրէնքով կովկասեան քաղաքները ոստիկանական կազմը պահպանելու մէջ միմիայն որոշ չափով մասնակցութիւն են ունենում։ Մինչդեռ այդ օրէնքարի աւագով, իսկ անցեալ 1903 թ. ստացաւ մեծ արդիւնք. տասն անգամ ծածկեց արած ծախսերը ու ապահովեց այդպիսով, թէ իր և թէ իր գործի կացութիւնը. անցեալ 1902 թ. կորուստը այս տարի վերադարձրեց կրկնակի չափով։ Իսկ նահապետական մեղուաբոյծները, թէ անցեալ և թէ այս տարի ոչինչ չը ստացան. տասը տարում հազիւ կաղդուրվեն 1902 թ. աղէտից ու կրկին ոտքի կանգնեն։

Մեր յիշած բանիմաց մեղուաբոյծն է բանանցեցի Յովհաննէս Յովհաննէսեանցը, որի մեղուանոցը գտնվում է Բանանց գիւղում ու այժմս բաղկացած է 90 հատ Դադանի փեթակից. նրա մասին մի անգամ գրել եմ արդէն։ Յարեց տարի նա աւելացնում է իր փեթակների թիւը, զարգացնում ու ընդարձակում է իր գործը, բայց ցաւալին այն է, որ մեր գիւղացիները չեն ձգտում սովորել այդ գործը, ընդօրինակել ու տարածել գաւառում։ Յովհաննէսեանցը իր մեղուանոցը մատչելի է պահում, բոլորի համար, դրդում է գիւղացիներին իր պէս պարապել նոյն գործով, իրան դիմողներին (խիստ սակաւաթիւ) ձրիաբար սովորեցնում, ծանօթացնում է գործի հետ, բայց էլի նա չէ տարածվում ցանկալի ծաւալով. պատճառն այն է, որ մեր գիւղական ժողովուրդը, ինչպէս ասացինք, մեղուաբուծութիւնը համարում է ոչ-լրջի գործ, «զբաղակ-մարաղակ» բան. երբ Յովհաննէսեանցը իր մեղուներին կերակրում էր շաքարի աւազով, նրա վրա ծիծաղում էին, ափսոսալով շաքարը։ 90 հատ Դադանի համար նա անցեալ ձմեռ դնեց ընդամենը 50-60 ք. շաքար. այս տարվայ առատ բերքով այդ ծախսը տասն անգամ ծածկեց առնուազը։ Նահապետական մեղուաբոյծները այդ բանը խնայեցին իրանց մեղուներից ու ամեն բան կորցրին՝ համ մեղուները, համ մեղրը։ Այժմս նրանք ծոծրակները քորելով ասում են Յովհաննիսեանցի մասին՝ «էլ որ խելօք բան արաւ է. մենք ափսոսում էինք շաքարը. համ ճանճերը պահեց, համ շաքարի գինը մի քանի անգամ հանեց. դէ էն ուսումն օրհնվի, ուսումը լաւ բան ա էլի»...

Ստ. Տէր-Աւետիքեան

մեղրի, որոնցով գլխաւորապէս կերակրվում են մեր գիւղացիները, երբեմնակի գոնէ կը փոխարինվեն մեղրով, ինչպէս այժմս փոխարինվում են, տարաբախտաբար շատ ու շատ սակաւ, իւղով ու մսով։ Մեր ծերունիները վկայում են, որ անցեալ դարի 30-նական ու 40-նական թուականներում մեր անտառները շատ հարուստ են եղել վայրենի մեղուներով. նրանց ասելով այն ժամանակ կարիք չը կար տանը մեղուներ պահելու. անտառներից մեղրը այնպէս հեշտութեամբ էր ձեռք բերվում, ինչպէս վայրի տանձը, խնձորն ու զկեռը։ Եթէ այդ չափազանցութիւն նոյն իսկ համարենք, էլի նա ապացուցանում է, որ մեր գաւառի բնութիւնը անչափ նպաստաւոր է մեղուաբուծութեան համար, որ նա մեղրի անսպառ աղբիւր կարող է համարվել։ Այդ հրաշալի աղբիւրից մեր գիւղական ժողովուրդը շնորհիւ իր կուլտուրական խակութեան օգտուել չը գիտէ, ինչպէս չը գիտէ օգտուել նոյն հարուստ բնութեան միւս բարիքներով։

Մեր գաւառում մեղուներին պահում են հինգ-հարիւրից քթոցներում, որոնց մեղուանոցում փայտի նման դասում են իրար վրա ու թողնում իրանց բախտի քմահաճոյքին։ Ցնարոյս մեղուաբոյծները, ի հարկէ, գիտնականօրէն պահպանել, խնամել մեղուներին չը գիտեն. նրանք գիտեն միայն ձագերին բռնել, ածել քթոցը ու մեղրը կտրել։ Մեղուաբոյծների աբգիտութեան շնորհով մեղուները մեծ մասամբ փչանում են ու տալիս են շատ քիչ արդիւնք. միջին թւով հինգ տարին մի անգամ հազիւ է քիչ-շատ բաւարար քանակութեամբ մեղր ստացվում։ Մեր մեղուաբոյծների փեթակների 20—30% սովորաբար ամեն տարի փչանում է. պատահում է տարի, որ 70—80%-ի է հասնում փչացած փեթակների քանակութիւնը։

Այդպիսի անաջող տարի էր անցեալ 1902 թ.։ Շատ մանր մեղուաբոյծներ բոլորովին զրկվեցին իրանց մեղուներից. խոշորներին 100—150 փեթակից հազիւ մնաց 10—15 փեթակ. առ նուազը տասնեակ տարի է հարկաւոր, որ նրանք դարձեալ նոյն քանակութեան հասցնեն։ Մի կրթված մեղուաբոյծի կարծիքով այդ աղէտի պատճառն են 1902 թ-ի գարնան (ապրիլի) անօրինակ ցրտերը, որոնք տեսեցին մօտ երկու շաբաթ։ Աղէտի առաջը կարելի էր առնել գործին վերաբերեալ գիտելիքներով, որոնցից իսպառ զուրկ են մեր անաբոյս մեղուաբոյծները։

Ամբողջ գաւառում միայն մի մեղուաբոյծ, ոչ-նահապետական, կարողացաւ պահպանել իր մեղուներին կորստից, քանի որ նա, իրրև կրթված մարդ, իր գործը տանում է եւրոպական ձևով, լաւ ուսումնասիրել է մեղուների կեանքը, միշտ հետաքրքրվում ու հետևում է մեղուաբուծութեան վերաբերվող գրականութեան։ Անցեալ 1902 թ. նա թէև արդիւնք չը ստացաւ, բայց մեծ հմտութեամբ պահպանեց իր մեղուներին. ձմեռը կերակրեց նրանց շաքարի աւազով, իսկ անցեալ 1903 թ. ստացաւ մեծ արդիւնք. տասն անգամ ծածկեց արած ծախսերը ու ապահովեց այդպիսով, թէ իր և թէ իր գործի կացութիւնը. անցեալ 1902 թ. կորուստը այս տարի վերադարձրեց կրկնակի չափով։ Իսկ նահապետական մեղուաբոյծները, թէ անցեալ և թէ այս տարի ոչինչ չը ստացան. տասը տարում հազիւ կաղդուրվեն 1902 թ. աղէտից ու կրկին ոտքի կանգնեն։

Մեր յիշած բանիմաց մեղուաբոյծն է բանանցեցի Յովհաննէս Յովհաննէսեանցը, որի մեղուանոցը գտնվում է Բանանց գիւղում ու այժմս բաղկացած է 90 հատ Դադանի փեթակից. նրա մասին մի անգամ գրել եմ արդէն։ Յարեց տարի նա աւելացնում է իր փեթակների թիւը, զարգացնում ու ընդարձակում է իր գործը, բայց ցաւալին այն է, որ մեր գիւղացիները չեն ձգտում սովորել այդ գործը, ընդօրինակել ու տարածել գաւառում։ Յովհաննէսեանցը իր մեղուանոցը մատչելի է պահում, բոլորի համար, դրդում է գիւղացիներին իր պէս պարապել նոյն գործով, իրան դիմողներին (խիստ սակաւաթիւ) ձրիաբար սովորեցնում, ծանօթացնում է գործի հետ, բայց էլի նա չէ տարածվում ցանկալի ծաւալով. պատճառն այն է, որ մեր գիւղական ժողովուրդը, ինչպէս ասացինք, մեղուաբուծութիւնը համարում է ոչ-լրջի գործ, «զբաղակ-մարաղակ» բան. երբ Յովհաննէսեանցը իր մեղուներին կերակրում էր շաքարի աւազով, նրա վրա ծիծաղում էին, ափսոսալով շաքարը։ 90 հատ Դադանի համար նա անցեալ ձմեռ դնեց ընդամենը 50-60 ք. շաքար. այս տարվայ առատ բերքով այդ ծախսը տասն անգամ ծածկեց առնուազը։ Նահապետական մեղուաբոյծները այդ բանը խնայեցին իրանց մեղուներից ու ամեն բան կորցրին՝ համ մեղուներից, համ մեղրը։ Այժմս նրանք ծոծրակները քորելով ասում են Յովհաննիսեանցի մասին՝ «էլ որ խելօք բան արաւ է. մենք ափսոսում էինք շաքարը. համ ճանճերը պահեց, համ շաքարի գինը մի քանի անգամ հանեց. դէ էն ուսումն օրհնվի, ուսումը լաւ բան ա էլի»...

Ստ. Տէր-Աւետիքեան

ը երբեմն տնտես է առնվել և քաղաքային ինքնավարութիւնների միջոց ծակ բիւջէն ճընշված է եղել այդ ծախքերի տակ։ Այդ դրութեան մէջ է այժմ Բագուի քաղաքային ինքնավարութիւնը, որը, չը նայելով իր հարիւր հազարներով տարեկան դեֆիցիտներին, տարեկան 120 հազար ր. ոստիկանութեանը պահպանելու համար է տալիս. ամեն տարի նախահաշիւը քննելիս այդ խնդրին նուիրվում է երկար ժամանակ, որոշվում է դիմումներ անել, անում են, բայց մինչև այժմ խնդիրը մի լուծում չէ ստացել։

Այն դրութեան մէջ են և նաւթարդիւնաբերողները, որոնք հանքերի և գործարանների ոստիկանութեան ամբողջ ծախքը իրանք են քաշում։ Բացի այդ, թէ քաղաքի և թէ նաւթահանքերի ոստիկանական կազմը անբաւարար է համարվում քանակի կողմից և երկրիս բարձր իշխանութիւնը աշխատում է ուժեղացնել այդ կազմը, թէև դեռ բաց է մնում այն հարցը, թէ կառավարութիւնը վերցնելու է իր վրա ծախքերի մի մասը թէ ոչ։

Ահա խնդրի այդ դրութեան ժամանակ անցեալ տարվայ վերջերին Բագուի պ. նահանգապետը ուղարկում է նաւթարդիւնաբերողների խորհրդին ոստիկանական նոր կազմի ծրագիրը և նախահաշիւը և խնդրում է հաղորդել, թէ նաւթարդիւնաբերողների հաշուով կարող է ընդունվել արդեօք այդ նախահաշիւը։ Ոստիկանական կազմի ուժեղացնելը պ. նահանգապետը օգտաւէտ է համարում, թէ նաւթարդիւնաբերութեան և թէ ընդհանուր ազգաբնակութեան համար, որովհետև ոստիկանական նախկին կազմը, որը հաստատված է եղել այնպիսի ժամանակ, երբ Բագուի նաւթահանքերը այսպիսի հսկայական չափեր չէին ստացել և ազգաբնակութեան թիւը չէր մեծացել այս աստիճան,—այժմեան պահանջներին բաւարարութիւն տալուց շատ հեռու է։

Խորհուրդը, համաձայնելով այդ առարկութիւնների հետ, մի և նոյն ժամանակ կարծում է, որ առաջարկած ծրագիրը բաւական չափազանցված է և չէ համապատասխանում իսկական կարիքի համեմատական պահանջներին և իր կողմից մի ուրիշ նախահաշիւ է առաջարկում, որով, խորհրդի կարծիքով, կարելի է բաւականանալ, մանաւանդ որ, բացի այդ ոստիկանական կազմից, գոյութիւն ունեն և զվօրնիկները, որոնք նոյնպէս ոստիկանութեան աջակից և օգնական են։

Խորհուրդը իր այդ առաջարկը պատճառաբանում է հետևեալ դիտողութիւններով. վերջին մարդահամարից երևաց, որ բոլոր Բալախանի-Սաբունչի նաւթահանքերի ազգաբնակութեան թիւը հասնում է 44,000-ի, որոնցից 10,000 հոգին ընկնում են Բալախանի, Ռամանի, Սաբունչի և Զաբրատ գիւղերի վրա, հետևապէս նաւթահանքերի ազգաբնակութեան թիւը հաւասար է 34,000-ի։ Ընդհանուր ընդունված նորմայով, իւրաքանչիւր 500 բնակչի խաղաղութեան և ապահովութեան պահպանութեան հոգը կրում է մի ստորին ոստիկան (городовой), հետևապէս բոլոր ազգաբնակութեան համար կը հարկաւորէր 68 ոստիկան։ Մինչդեռ ոչ, նահանգապետի ծրագրում հաշուած է 211 հետևակ և 40 ձիաւոր ոստիկան, ընդամենը 251 հոգի։ Խորհուրդը, այդ թիւը բարձր համարելով, մի և նոյն ժամանակ ընդհանուր ընդունված նորման էլ անբաւարար է համարում նաւթահանքերի ազգաբնակութեան համար և կարծում է, որ կարելի է բաւականանալ 40 ոստիկանական պousторով, հաշուելով իւրաքանչիւր պoостին՝ 3 ոստիկան (ութական ժամ իւրաքանչիւրին), ընդամենը 120 հետևակ ոստիկան, ձիաւոր ոստիկանների թիւը հասցնել 30-ի, ոստիկանական պրիստաւների թիւը թողնել երկու (ծրագրում առաջարկվում է 4) միմիայն այն պայմանով, որ նրանք ունենան և իրանց օգնականները, գործավարները և օկօլոդոչնիները,—որոնք այժմ գոյութիւն չունեն։

Այդ դիտողութիւնների հիման վրա կազմած նախահաշիւը հասնում է 76,286 բուբլու։

Սակայն, այդ բոլոր ծախքը, խորհրդի կարծիքով, չէ կարելի նաւթարդիւնաբերողներից պահանջել, որովհետև, նախ ոստիկանութիւնը մի հաստատութիւն է, որը ոչ միայն մի ազգաբնակութեան շահերը պաշտպանելու կոչումն ունի, այլ և ընդհանուր պետական շահերը, ուստի նրա մի մասը պիտի հոգայ պետութիւնը։ Երկրորդ, նաւթային ոստիկանութիւնը հսկում է և վերև յիշած չորս գիւղերի վրա, որոնց ազգաբնակութիւնը նաւթարդիւնաբերողների ընդհանուր ֆոնդի հետ ոչ մի կապ չունի։ Երրորդ, զեմսկիյ տուրք կոչված 2% արդիւնքը, որը Բագուի գաւառում հասնում է 344,014 ր. 77 կ. և որից պէտք է, ի միջի այլոց, ծախսվի և ընդհանուր ոստիկանութեան համար, նաւթահանքերին բաժին է ընկնում 249,898 ր. 81 կ., որը ամբողջ տուրքի 70%-ն է կազմում։ Չորրորդ, պետութիւնը, յանձին գանձարանի, ամենախոշոր նաւթարդիւնաբերողներից մէկն է հանդիսանում, ուստի իր շահերը աւելի լաւ պահպանելու գործում նա, ինչպէս տէր, չը պէտք է անմասը մնայ և վերջապէս, հինգերրորդ, որ նաւթարդիւնաբերողների ընդհանուր ֆոնդը, ծանրաբեռնված իւրաքանչիւր տարի մի քանի հարիւր հազար բուբլի դեֆիցիտներով, ոչ մի հնարաւորութիւն չունի իր ոստիկանութեան վրա ծախսած 39,000 ր. հասցնելու 94,000 բուբլու։

Ի նկատի ունենալով հանքերի ոստիկանական կազմի ուժեղացնելու անհրաժեշտութիւնը, նաւթարդիւնաբերողների խորհուրդը իրաւացի և հնարաւոր է համարում, խորհրդի ծրագրած նախահաշուի երկու երրորդ մասը լրացնել նաւթարդիւնաբերողների ընդհանուր ֆոնդից, իսկ մի երրորդը՝ պետութեան գանձարանից։

Ծանօթացնելով ժողովին իր այս դիտողութիւնների հետ, խորհուրդը ժողովից խնդրում է օրինաւոր ճանապարհով միջնորդել, 1) նաւթահանքերի ոստիկանական կազմը ուժեղացնել համաձայն խորհրդի առաջարկած ծրագրի և 2) այդ ծախքերի 2/3 անցնել նաւթարդիւնաբերողների հաշուին, իսկ 1/3՝ պետութեան հաշուին։

Այդ զեկուցման դէմ առարկում է պ. նահանգապետի ներկայացուցիչը։ Նա ասում է, որ ընդհանուր պետական նորմայի տակ չէ կարելի մտցնել նաւթահանքերի բազմացող ազգաբնակութեանը, որը յայտնի է իր վատ վարքով։ Բացի այդ, պ. ներկայացուցչի կարծիքով, անցեալ ամառվայ բանուորական դժգոհութիւնները այնպէս մեծ ծաւալ չէին ստանայ, եթէ ոստիկանական կազմը ուժեղացրած լինէր, ուստի նա առաջարկում է ընդունել պ. նահանգապետի առաջարկած ծրագիրը։ Ժողովը միաձայն մերժում է։ Ապա նա առաջարկում է այդ առաջարկած ծրագիրը ընդունել 3/4 չափով։ Ժողովը դարձեալ մերժում է և, ընդունելով խորհրդի առաջարկած ծրագիրը, որոշում է միջնորդել, որ այդ ծրագրով պահանջած ծախքի մի երրորդը կառավարութիւնը վերցնի իր վրա։

Ռ. Յովհաննէսեանց

ՆԱՄԱԿ ԵՐԵՒԱՆԻՑ

Յունվարի 26-ին

Այսօր թեմական դպրոցի գաւթում, բաւականաչափ հանդիսականների ներկայութեամբ, բացվեց հանգուցեալ Ներսէս Թայիրեանի արձանը։ Հանգուցեալը իր կենդանութեան ժամանակ համարեա բոլորովին հեռու մնաց բարեգործութիւն անելուց. նա մի շատ սովորական հայ վաճառականի տիպ էր իր բոլոր պակասութիւններով, բայց մի բոպէ նրա մէջ խօսեց բարի զգացմունք, և հեռանալով իրան տուած խորհուրդներին՝ կտակեց իր ունեցածը-մօտ 140,000 բուբլի արժողութեամբ-թեմական դպրոցին և ահա, հասարակական երախտագիտութիւնը մոռանալով բարեգործի կենդանութեան ժամանակ գործած պակասութիւնները, նրա վերջին նուիրաբերութեան համար ուզեց նրա յիշատակը թարմ պահել մի կոթողով։

Այսօր քաղաքային խորհրդի դահլիճում տեղի ունէր մի ժողով. նորակազմ մանր վարկի (мелкій кредитъ) ընկերութիւնը կատարում էր ընտրութիւններ։ Գեղեցիկ ընկերութիւն, համեստ ծրագրով, համեստ անունով, որը եկել է միացնելու աչքից ձգած, շարքերից դուրս մնացած մանր առևտրականների և արհեստաւորների շահերը։ Ընտրեցին խորհրդի 6 անդամ, վարչութեան 3 անդամ, և 3 անձնափոխանորդ և քննիչ յանձնաժողովի 3 անդամ։ Ընտրվածները երիտասարդ և ինտելիգենտ մարդիկ են, մի ցանկալի երևոյթ, որը հաղորդեց դարձեալ ազգային մեր դարում։ Ժողովում չը կային աղաներ, այլ մեծ մասամբ արհեստաւոր, մանր վաճառական և երիտասարդ մարդիկ, որոնք փոխադարձ հաւատով մօտեցել էին միմեանց մի ընդհանուր գործ սկսելու, մի անկախ ձեռնարկութեան սկիզբը դնելու՝ միանգամայն հեռու պահելով իրենց ազգային հովանաւորութիւնից։ Այս ընկերութիւնը հիմնվեց շատ աջող հանգամանքների մէջ և գլուխ եկաւ առանց աղմուկների, որովհետև բամբասանքն ու չարախօսութիւնները ազգային դասի կողմից այլ ևս հող չէն գտնում իրանց համար։ Այս էլ մխիթարական երևոյթներից մէկն է։ Բայց շարունակենք։

Մի տարի է ահա քաղաքային խորհուրդը բացել է քաղաքի համար ընթերցարան. մի լաւ տեղը, ուր լրագիրներից զուրկ մարդիկ և ընթերցողների մի մեծ թիւ վազում են իրանց հետաքրքրութեան, իրանց մտաւոր պահանջներին բաւարարութիւն տալու։ Բայց աբի ու տես այդ գեղեցիկ յարկի տակ մի արտասովոր իրականութիւն։ Ընթերցարանում ստացվում են ռուսաց, պարսից և վրաց լրագիրներ, իսկ հայերէն օրաթերթեր չեն ստացվում, չը նայած որ ամենից շատ ընթերցողներ տալիս է հայ ժողովուրդը։ Երևանի 15,672 բնակիչներից 7,336-ը հայեր են, այն ինչ քաղաքային հասարակական ընթերցարանը «Մշակ» աւելորդ է համարել ստանալ։ Ի՞նչով բացատրել այսպիսի երևոյթը. միթէ դրանով, որ հսկողները հայեր են։ Անշուշտ այս էլ մի իրականութիւն է։

Հակառակն երևոյթների որպիսի նմուշ կուզէիք այլ ևս, որ բերէինք

Ա—Դ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, յունվարի 28-ին

Խոնարհագոյն խնդրում եմ ձեր «Մշակ» լրագրում տեղ շնորհէք հետևեալ երկտողին։

Խոր սրտից շնորհակալութիւնս եմ յայտնում այն անձանց, որոնք թէ իրանց ներկայութեամբ, թէ իրանց մատուցած նուէրներով և թէ հեռագիրներով պատվեցին իմ գեմսկան գործունէութեան քսանհինգ ամեակը։

Դերասան՝ Մ. Աղայեանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մենք հաղորդել էինք, որ առաջիկայ Մեծ պասի երրորդ շաբաթվայ ընթացքում Թիֆլիսում կայանալու է հակաթոքախտային ցուցահանդէս Արտախտիկական ընկերութեան դահլիճում։ Այդ ցուցահանդեսում ի միջի այլոց՝ կը ցուցադրվի նաև բժ. Բլիումենտալի հաբուստ հաւաքածուն։ Այժմ բժիշկ Բլիումենտալը հեռագրում է Կովկասեան գիւղատնտեսական ընկերութեան, որ Մեծ պասի չորրորդ շաբթին կը գայ ինքը ևս և կը կարդայ երկու դասախօսութիւն թոքախտի մասին։

—

Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը, հիմնվելով կառավարիչ սենատի 1899 թ. սեպտեմբերի 30-ի հրամանի վրա, խնդրել էր ուր հարկն է վերադարձնել քաղաքային ստորին ոստիճանի ծառայող զինուորականների բնակարանների համար ծախսած 16,583 ր. 72 կ. գումարը։ Ինտենդանտավօյի գլխաւոր վարչութիւնը, որի քննութեան է յանձնված քաղաքի այդ խնդիրը, դիմել է Թիֆլիսի նահանգապետին և խնդրել, որ հնար եղածին չափ շուտով տեղեկութիւն տրվի իրան, թէ ինչ հաշուով Թիֆլիսի զօրքերի որ մասերի համար է ծախսված այդ գումարը։ Այժմ նահանգապետի պաշտօնակատարն առաջարկել է Թիֆլիսի քաղաքագլխին հասցնել այդ անհրաժեշտ տեղեկութիւններն ամենակարճ միջոցում անմիջապէս ինտենդանտավօյի վարչութեան։

—

Մայրաքաղաքի թերթերի ասելով մեծ հետաքրքրութիւն է շարժում պրիվիսլինսկեան երկրի երկաթուղիների գլխաւոր բժիշկ Վ. Էդ. Կրբժէնի հնարած երկաթուղային վագոնը վիրաւորներին տեղափոխելու համար։ Վագոնն ունի 6 բաժանմունք, որոնք իրար հետ միացած են լայն դռներով ու միջանցքներով։ Գիտութեան տուած ամենավերջին կատարելագործութիւններն իրականացված են այդ վագոնում, որպէս զի նոյն իսկ ճանապարհին կատարվեն անհրաժեշտ վիրաբուժական օպերացիաները և թեթևացնեն մարդ արարածի կրած տանջանքները։

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ ներկայ քաղաքական աշխարհում պատերազմի հերոս հանդիսացող եռաօրանցներից միայն ու միայն վեց հոգի կայ ահագին Սոսկվայում—մօտ մի միլիոն բնակիչ ունեցող քաղաքում։

—

Ինչպէս յայտնի է, Թիֆլիսի Քաղաքային վարչութեան հետ ունեցած պայմանի համաձայն, բելգիական Ասոնիմ ընկերութիւնը պարտաւոր է քաղաքումս գնած անշարժ կայքերի յատակագիծը հաստատել քաղաքի անունով և յանձնել վերջինիս։ Այդ հիման վրա քաղաքային վարչութեան է ուղարկված ելէքտրական կայարանի յատակագիծը, որի վրա նշանակված է գնված հողի չափը և քանակութիւնը։

—

Մեզ հաղորդում են, որ Թիֆլիսի նահանգապետը հիմնվելով նահանգական ճարտարապետ Անտոնովի զեկուցման վրա, դիմում է քաղաքային վարչութեան, առաջարկելով վերջինիս յայտնել իր կարծիքը, թէ արդեօք հնարաւոր չի գտնի նա թոյլ տալ կառքերի երթևեկութիւն կատարել «Темный рядъ»-ի միջով, որի համար հարկաւոր է, որ քաղաքը Մայդանի կողմից երկու փայտէ բուտկաներ վերցնէ։ Որպէս զի երթևեկութիւնը անյարմարութեան չը հանդիպի, կառքերը Սիոնի կողմից, «Վիննիչ պոդեոմից» պիտի գնան, իսկ «Темный рядъ»-ով վերադառնան։

—

«Русь» լրագիրը անմիջական հոգեղաւակն է «Новое Время» թերթի։ Նրա խմբագիրը և խմբագրութեան գլխաւոր աշխատակիցները դեռ երէկ Սուվորինի օրգանի սիւներն էին կազմում, իսկ այս օր բաժանվել են իրարից և համարեա մի և նոյն հոգով երկու քոյր-լրագիրներ են հրատարակում։ «Русь»-ը մեղադրում է այժմ իր «խորթ-մօրը» գրական գողութեան մէջ... Լսել էինք գրական գողութիւն ինքնուրոյն գրվածքների համար, բայց գողութիւն-պլագիատ թարգմանութեան՝ հազւագիւտ է գրական բարքերի տղմի մէջ։ «Русь»-ը պնդում է, որ «Н. Вр»-ի 10,012 համարի արտաքին լուրերի մի մեծ յօդուածը «Le Journal» թերթից թարգմանել է «Русь»-ը և Յունվարի 10-ին տպագրել, իսկ «Н. Вр». առաջ է բերում նոյն յօդուածն իբր իր սեփականութիւն, յունվարի 18-ին։ Լաւ գրական բարքեր... Իրար արժանի թերթեր, իրար լաւ ներկում են...

—

«Нефт. Дѣло» լրագրի ասելով՝ մօտ ժամանակներումս պետական խորհրդի քննութեան կուղարկվեն ծառայողների և բանուորների ապահովագրութեան գանձարանի ծրագիրները։

—

Յունվարի 27-ին Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը դիմեց Պետերբուրգի քաղաքային վարչութեան անդամ Ա. Ն. Բազովին, որի նախաձեռնութիւնով հիմնվել է Պետերբուրգում քաղաքային մանր վարկի ընկերութիւն, և խնդրեց նրան ուղարկել այդ ընկերութեան կանոնադրութիւնից մի օրինակ։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Վերջին օրերը ցրտերը սարսափելի են։ Ցուրտը հասնում է մինչև 28° րէումիւրի։ Շատ խանութներ փակված են։ Փայտի սաժէնը արժէ 45 բուբլի, ածուխի պուդը 60—65 կոպէկ»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

ՄԻ ՆՈՐ ՀԱՅ ԹԵՐԹ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ

Վաղուց զգացված է Պարսկաստանի հայերի համար մի հայ թերթ ունենալու անհրաժեշտութիւնը։ Տարիներ առաջ Թէհրանում հիմնվեցին «Շաւիղ» և «Ասող Արևելեան» թերթերը, բայց խմբագրական կազմի անկարողութեան և անձեռնհասութեան պատճառով, նրանք շուտով դադարեցրին իրանց գոյութիւնը։ Անցեալ տարի Թաւրիզում ևս մի փորձ եղաւ հրատարակել «Գործ» անունով մի շաբաթաթերթ, բայց այդ փորձն ևս անաջող անցաւ։

Այդ անաջողութեան գլխաւոր պատճառը, մեր կարծիքով, այն չափազանց լայն և մեծ խոստումներն էին, որ այդ լրագիրները առնում էին, և, բնականաբար, անկարող էին լինում կատարել այդ խոստումները։

Պարսկաստանի հայերի համար անհրաժեշտ է մի թերթ, որ զբաղվի յատկապէս տեղական կարիքների ու պահանջների լուսաբանութեամբ, զեկավարէ Պարսկաստանի հայ հասարակութեան զարթնող մտաւոր—բարոյական և կրթական պահանջները, առանց յաւակնութիւն ունենալու քննել և լուծել ընդհանուր հարցեր։ Դեռ պէտք է զարթեցնել տեղական հայ հասարակութեան մէջ սէր դէպի ընթերցանութիւնը, դեռ պէտք է նրա մէջ զրգռել պահանջ հետաքրքրվել հասարակական և քաղաքակրթական հարցերով, դեռ պէտք է տալ նրան մտաւոր պաշար։

Այդ տեսակէտից մենք համակրութեամբ ենք ողջունում այն փորձը, որ արել են վերջերս Նոր-Զուղայում, ձեռնարկելով հրատարակել մի համեստ թերթ «Լրաբեր» անունով, որ, յատկապէս, պէտք է նուիրված լինի տեղական շահերին ծառայելու։

Այդ թերթի առաջին համարը արդէն հրատարակվել է։ Նոր-Զուղայի Ամենափրկիչ վանքի վարչութիւնը, ձեռնարկելով հրատարակել մի թերթ, առանց կանխապէս դիմելու փքուն

յայտարարութեան, ցոյց է տալիս, որ նա կարող է հայ լրագրական գործը դնել Պարսկաստանում հաստատ հիմքերի վրա։

Հ. Ա.

ՀՆՈՒԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

Ի՞նչ է կատարուում Եպօնիան։ Թէև այժմ, երբ արդէն ռուսա-եպօնական վէճը յանգեց զինաւորված ընդհարման և պատերազմը իրողապէս սկսվել է, ու եպօնացիները նոյն իսկ յարձակում գործեցին ռուսական նաւատորմի վրա, բայց և այնպէս անօգուտ չէ ծանօթանալ բոլոր այն գէպքերի և կարծիքների հետ, որոնք տեղի են ունեցել պատերազմից առաջ։

Իսկապէս, ինչ է կատարուում Եպօնիան և ինչ կը ստանայ նա, եթէ նոյն իսկ յաղթող հանդիսանայ, մի բան, որ շատ կասկածելի է թուում։ Արդեօք Եպօնիան փորձից բոլոր խաղաղասիրական և դիպլոմատիական միջոցները՝ զէնքի դիմելուց առաջ։ Այս հարցերի պարզաբանելը կարևոր է, թէև այժմ անհնարին դրեթէ։ Բայց և այնպէս, երբ արտայայտվում են լուրջ կարծիքներ, պէտք է ծանօթանալ նրանց հետ։ Այդ տեսակէտից հետաքրքրական է անգլիական մի ազդեցիկ գաւառական թերթի «Manchester Guardian»-ի կարծիքը։ Այդ թերթը հակառակ է պատերազմին և ահա ինչ է ասում. «Ըստ երևոյթին, Ռուսաստանը համաձայն է, առաջին, գոհացումն տալ, գործնականութեան մէջ, եպօնական բոլոր պահանջներին Կօրէայի վերաբերմամբ և, երկրորդ, տալ եպօնացիներին Մանջուրիայում նոյն իրաւունքները, ինչ որ ունեն միւս պետութիւնները ու նորոգել դոյութիւն ունեցող դաշնագիրները Չինաստանի վերահաստատութեան մասին։ Դրանք—խոհեմ առաջարկութիւններ են և Եպօնիան, չընդունելով, կը կատարէ ամենամեծ քաղաքական դժուրթիւն։ Ընդհանուր կարծիք է, ոակայն, որ Եպօնիան չի ընդունի այդ առաջարկութիւնները, և հետևանքը կը լինի պատերազմի յայտարարութիւն։ Բայց մոռանում են, որ կարող է այսպիսի բան ևս տեղի ունենալ. Եպօնիան կարող է զինուոր անել և աշխատել ստանալ Ռուսաստանից բացառիկ առանձնաշնորհութիւններ իր համար Կօրէայում. այդ դուցէ քաղաքական սխալ լինի, բայց ոչ այնքան մեծ ինչպէս պատերազմը, որը կարող է առաջ բերել, եթէ միայն, Աստուած չանի, գործի մէջ չը խառնվեն միւս պետութիւնները, Եպօնիայի լիակատար քաղաքական ջնջումն։ Բայց ինչու Եպօնիան չէ կամենում բաւականանալ նրանով, որ ստանայ նոյնպիսի իրաւունքներ, ինչպէս միւս պետութիւնները։ Եպօնիան ասում է, որ նրա շահերը այլ են, քան ուրիշներինը. նա չէ կամենում միայն «բաց դռների» քաղաքականութիւն, կամ առևտրի ազատութիւն Մանջուրիայում, ինչպէս Անգլիան և Միացեալ-Նահանգները. ոչ, նրա պահանջները աւելի մեծ են. եթէ մենք ճիշդ ենք հասկանում Եպօնիայի քաղաքականութիւնը, նա ձգտում է իր հովանաւորութիւնը հաստատել Չինաստանի վրա և վերադարձնել իրան այն դիրքը, որ նա ունէր չինա-եպօնական պատերազմը վերջանալիս»։

Մի այլ գաւառական լրագիր «Yorkshire Mercury» ասում է, որ դժուար թէ Ռուսաստանը առանց կռուի զիջանի Եպօնիային գահերէցութիւնը Արևելեան Ասիայում։ Ի հարկէ, դժուար է դուշակել պատերազմի ելքը, բայց եթէ Եպօնիան յոյս ունի յետ քշել Ռուսաստանին մինչև Սիբիր, մենք կասենք, որ նա ցնորքների ետևից է ընկել. դուցէ Ռուսաստանը նոյնպէս շատ ստոր է գնահատում իր հակառակորդի ոյժերը, թէև չենք կարծում։ Անգլիայում մեծամասնութիւնը յօգուտ եպօնացիների է տրամադրված, բայց շատ քչերն են իրանց հաշիւ տալիս, թէ ինչ կը բերի մեզ Եպօնիայի յաղթութիւնը։ Մենք, վերջացնում է լրագիրը, մարդկութեան առաջադիմութեան համար նպաստաւոր չենք համարում զեղին ցեղի յաղթանակը եւրօպական հղօր պետութիւններից մէկի վրա։

Գերմանիան ի՞նչ է ուզում։ Նիւ-Եօրկի «Herald» լրագիրը հետաքրքիր տեղեկութիւններ է հաղորդում Գերմանիայի միտումների մասին։ Նրա ասելով, Գերմանիան բարեկամական համաձայնութիւն է կայացրել Դանիայի հետ, որի համաձայն, եթէ Անգլիան մասնակցի Հեռաւոր Արևելքի պատերազմին, այն ժամանակ գերմանական նաւատորմը կը բռնի նեղուցները և կը փակի Բալտիկ ծովի մուտքը։ Չը նայելով, որ այս լուրը հերքվեց, բայց «Herald» պնդում է իր ասածի վրա. նա յիշեցնում է այժմ ջերմ փափագը և երազը, որ գերմանական իմպէրիալիստները շարունակ ունեցել են—ստեղծելու Կօպենհագէնից մի հիւսիսային Ջիբրալտար և դարձնել Բալտիկ ծովը՝ գերմանական ծով։

—

Ռուսասանի նաւային ոյժերը խաղաղ Ովկիանոսում։ Վերջին տեղեկութիւններին նայելով, ռուսաց Խաղաղ-ովկիանոսեան էսկադրաները կենտրօնացած են գլխաւորապէս Պօրտ-Արտուրում։ Այդտեղ գտնվում են 7 էսկադրային զրահանաւ, 7 կրէյսէր, 4 թնդանօթանաւ, երկու ականակիր—կրէյսէր, երեք փոխադրական նաւ և 12 ականանաւ։ Էսկադրի միւս մասը գտնվում է Վլադիվոստոկում, մի մասն ևս Դալնիայում և հարաւային Չինաստանի ջրերում։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Нов. Время» լրագրին Լօնդօնից հեռագրում են հետևեալը.«Կապոյտ գրքի մէջ մակեդօնական հարցի վերաբերութեամբ պարունակվում են Լանսդաունի երկու խիստ խօսակցութիւնները Թիւրքաց դեսպանի հետ, որը առաջարկում էր արգելել նպաստները ուղարկումը Թշուառ քրիստոնեաներին, որովհետև այդ նպաստները կարող են խրախուսել ապստամբներին։ Լանսդաուն յայտնեց, որ կառավարութիւնը համակրում է Թիւրքաց զօրքերի զոհերին օգնութիւն ցոյց տալու գաղափարին և յայտնեց դեսպանին իր անսահման զայրոյթը Թիւրքաց կառավարութեան ջանքերի տակից՝ զրկել վնասվածներին նպաստներից։ Անգլիան կը շարունակէ պնդել, որպէս զի Բ. Դուռը ամէն տեսակ դիւրութիւններ տայ այն անձանց, որոնք պէտք է նպաստներ բաժանեն անգլիացիների անունից։ Բրիտանական մինիստրի անսովոր եռանդը ի նպաստ քրիստոնեաների ստիպում է շատերին մտածել թէ մտադրութիւն չունի արդեօք Անգլիան, ասիական դժուարութիւնների ոչ խաղաղ լուծման դէպքում, իր վրա վերցնել մերձաւոր արևելեան հարցի արմատական լուծման նախաձեռնութիւնը»,

—Ստրկութիւնը վերացնելու ընկերութիւնը պատուաւոր անդամ ընտրեց Աբիսինիայի կայսր Մենէլիքին նրա համար, որ կայսրը օրէնք հրատարակեց ստրկութիւնը ջնջելու մասին Աբիսինիայում։ Պատուաւոր անդամի դիպլոմը կը յանձնվի Մենէլիքին իտալական կառավարութեան միջոցով։

—Բացի ֆինանսական դժուարութիւններից սերբիական նորագոյն ճգնաժամի մէջ դեր է խաղում և մայիսեան դաւադրութեան մասնակցողների վերաբերեալ չը լուծված հարցը։ Եւրօպական պետութիւնների դիպլոմատիական ներկայացուցիչները դեռ ևս չեն վերադարձել Բելգրատ, իսկ դաւադրութեան գլխաւոր մասնակցողները դեռ բոլորը չեն հեռացրված զօրքերից և պաշտօնական ծառայութիւնից։ Մինչև վերջին ժամանակները մտադրութիւն կար մէկ առանձին որոշում կայացնել տալ սկզբունքային և նրա վրա յենվել եւրօպական դիպլոմատիայի պահանջների դէմ։ Այժմ թողված է, և «Temps» լրագիրը հաղորդում է, որ Բելգրադից հեռացած դիպլոմատների վերադարձին են սպասում շուտով։ Դատին Պօպովիչ կամաւորապէս թողնում է թագաւորի գլխաւոր ատիւտանտի պաշտօնը, իսկ արքայական զոյգի սպանութեան մէջ մասնակցած մը-նացած օֆիցէրները, որպէս Անտիչ (Դրագա թագուհուն սպանողը), երկարաև արձակուրդ կը ստանան և արտասահման կերթան։ Առաջին մինիստր գեներալ Գրուիչի որդին նոյնպէս կը հեռացվի պալատից։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

27 յունվարին

ԿՕՊԵՆՀԱԳԷՆ։ Հիւսիսային հեռագրական ընկերութիւնը յայտնեց «Բիացաու Բիւրօին», որ այն հեռագիրների ճանապարհը, որոնք ուղղվում են Եպօնիա Վլադիվոստոկի վրայով ընկերութեան ստորջրեայ գծերով, ժամանակաւորապէս փակված է թղթակցութիւնների համար։

ՏՕԿԻՕ։ Եպօնական նաւատորմի մի դիվիզիա թողեց եպօնական ջրերը, որպէս զի գնայ դէպի Ձեժուլպ։

ԻՐԿՈՒՍՏԿ։ Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստր իշխան Խիլկով կանցնի, կանգ չառնելով Իրկուտսկում, դէպի Բայկալ։—Եպօնացիները հեռացան քաղաքից։

ՎԼԱԴԻՎՕՍՏՕԿ։ Պատերազմական դրութիւն է յայտարարված Գրիմօրեան և Կվանտունեան շրջաններում, Վլադիվոստոկում Պօրտ-Արտուրում և չինական երկաթուղու գծի վրա։

ԵՐԵՒԱՆ։ Այսօր Վրաստանի էկզարխը օծեց Նիկոլայեան մայր եկեղեցին։

ՄՕՍԿՎԱ։ Դուման բաց թողեց միլիոն ռուբլի զինուորական հիւանդանոց շինելու համար։

ԿՐՕՇՏԱԴՏ։ Ծովային վարչութեան եկեղեցում կատարվեց մաղթանք յաղթութիւն շնորհելու համար։

ՊԱՐԻԶ։ Ռուսաց դեսպանը հաղորդեց «Figaro»-ի աշխատակցին, որ Եպօնիային ուղարկված ռուսական յայտագիրը շատ խաղաղասէր մտքով էր յօրինված։ Պետերբուրգում անհնարին էին համարում, որ Եպօնիան չը ընդունէ նրան։ Եպօնիան գիտէր այդ, ուստի իր դեսպանին յանկարծակի Պետերբուրգից յետ կանչելով, փախուստ տուեց պատասխանից։ Պատմութիւնը ցոյց կը տայ, որ Ռուսաստանը արել է այն ամենը ինչ որ թոյլ էր տալիս նրան արժանաւորութիւնը, որպէս զի խուսափէ ազէտից։

ԲԵՐԼԻՆ, «Prussische Zeitung»-ը ասում է, թէ Գերմանիայի համար գոյութիւն ունի միմիայն մի քաղաքականութիւն—չեզոքութիւն։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Պետական դեպարտամենտում հեռագիր է ստացված, որ եպօնական պատերազմական նաւերը երևացին Մօղամպօի բարձրութեան վրա։

ԼՕՆԴՕՆ («Բէյտերի գործ.»)։ Համայնքների ժողով։ Կառավարութեան ներկայացուցիչը բացատրում է, թէ ռուսաց կառավարութիւնը յայտնեց, որ ինչ տեսակ փոփոխութիւններ ևս տեղի ունենան Ռուսաստանի և Մանջուրիայի ապագայ յարաբերութիւնների միջև, պետութիւնները կը վայելեն այն բոլոր իրաւունքները, որ նրանք ձեռք են բերել դաշնագիրների հիման վրա։

ՎԻԵՆՆԱ։ Պէկինի ուստրիական միսսիայի պահապան զօրաբաժնի հրամանատարից տեղեկութիւն է ստացված, որ եպօնական երկու դիվիզիաներ և գվարդիան նստեցրված են 40 շոգենաւերի վրա և պատերազմական գործողութիւնները սպասվում են ժամ առ ժամ։

ԼՕՆԴՕՆ։ Հրատարակված է «Կապոյտ գիրքը» դէպի Տիբէթ բրիտանական արշաւանքի առիթով։ 1900—1901 թ.-ին Դալայլամայի Պետերբուրգ ուղարկած միսսիայի պատճառով, Մեծ-Բրիտանիան ծանուցեց Ռուսաստանին և Չինաստանին, որ Անգլիան չէ կարող անտարբեր վերաբերվել այն ձեռնարկութիւններին, որոնց նպատակն է փոփոխել գոյութիւն ունեցող դրութիւնը Տիբէթում, Հնդկական կառավարութիւնը տեղեկացրեց մեծ-բրիտանական կառավարութեան, որ բրիտանական շահերին սպառնող վտանգից խուսափելու միակ ճանապարհն է Անգլիայի անյապաղ ինքնուրոյն Տիբէթի կառավարութեան ներկայացուցչի մատնակցութեամբ։ Փոխարքան մատնացոյց էր անում, որ կոնֆէրէնցիայի քննութեան առարկան ոչ միայն սահմանագիծ որոշելու հարցը կը լինի Սիկկիմի մօտ, այլ և առհասարակ Մեծ-Բրիտանիայի և Տիբէթի միջև եղած յարաբերութիւնների հարցը։ Լիսասում պէտք է նշանակվի Մեծ—Բրիտանիայի մշտական ներկայացուցիչը։ Ռուսական յիշատակագիրը 1903 թ.-ի յունվարի 20-ից պարտնակում է հաղորդագրութիւն, որ Ռուսաստանը, ի նկատի ունենալով Անգլիայի յարձակողական շարժումը, իր իրաւունքն է համարում միջոցներ ձեռք առնել իր շահերի պաշտպանութեան համար։ Քանի որ բանակցութիւններ էին վարվում ցանկալի չը համարվեց արշաւանք ուղարկել Լիսասու։ Մի քանի շաբաթից յետոյ ռուսաց դեսպանը յայտնեց, որ թէպէտ և Ռուսաստանը չէ ցանկանում խառնվել Տիբէթի գործերում, նա այնու ամենայնիւ ստիպված կը լինի Ասիայի շահերի պաշտպան հանդիսանալ Տիբէթում գոյութիւն ունեցող status quo-ի որ և է խախտման դէպքում։ Լանսդաուն պատասխանեց, որ Մեծ-Բրիտանիան պարտաւոր է պնդել, որպէս զի Տիբէթը կատարէ իր յանձն առած դաշնագրային պարտաւորութիւնները։ Երբ անգլիական միսսիան ճանապարհ ընկաւ դէպի Տիբէթ, կոմս Բէնկէնդորֆ լուրջ առաջադրութիւններ արեց Լանսդաունին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Յունվարի 27-ին։ Հեռաւոր Արևելքում պատերազմական գործողութիւնները բացվելու առիթով, Զմերային պալատում տեղի ունեցաւ Բարձրագոյն ելք։ Երբ պնացքը յետ էր դառնում, անմկարագրելի հրճուանք համակեց ներկայ եղողներին։ Որոտալից թնդիւններով տարածվեց ռուսական «ուռան»։

Յունվարի 28-ից

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ. Գեներալ-մայիոր Ֆլագի հեռագիրը Պօրտ-Արտուրից, 1904 թ. յունվարի 27-ից. «Փոխարքայի հրամանով զեկուցանում եմ, որ այսօր, առաւօտեան ժամի 11-ի մօտ, եպօնական էսկադրան, որ բաղկացած էր 15 զրահակիրներից և կրէյսերներից, մօտեցաւ Պօրտ-Արտուրին և կրակ բաց արեց։ Թշնամուն պատասխանեցին բերդի ծովեզրեայ բատարէաները և մեր էսկադրան, որ մասնակցում էր կռուին։ Կէսօրին մօտ եպօնական էսկադրան դադարեցրեց կրակը և հեռացաւ դէպի հարաւ։ Մեր կորուստները նաւատորմի մէջ. վիրաւորված են երկու օֆիցէր, սպանված են ինն զինուորներ, վիրաւորված են 41։ Ծովեզրեայ բատարէաների վրա սպանված է մի զինուոր, վիրաւորված են երեքը։ «Полтава» զրահակիրը և «Новикъ» կրէյսերը ստացան մի մի ստորջրեայ պատռուածք։ Բերդին հասցրած ջնջումները աննշան են։ Գենեռալ-մայիոր Ֆլագ»։

Ամենահպատակ հեռագիրներ, որ յունվարի 27-ին ստացել է Նորին Մեծութիւնը Հեռաւոր Արևելքից։ Առաջինը։ «Ի լրումն այսօրվայ հեռագրի, ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձերդ Կայսերական Մեծութեան, որ բոլոր երեք ջնջված նաւերը կանգնած են ջրի վրա։ Կաթսան և մեքենաները անջնաս են. «Ցէսարևիչը» պատռվածք է ստացել կայմի մասում. կայմը ջնջված է։ «Բէտվիզոնը» պատռվածք ստացել է ջրհանեան գործիքների մասում։ «Պալլադայի» պատռվածքը նաւակողքի մէջտեղիցն է, մեքենայի մօտ։ Պայթումից յետոյ զրահաւորներին մօտեցան օրապահ կրէյսէրները, որպէս զի օգնութիւն հասցնեն, և չը նայելով մութ գիշերին, միջոցներ ձեռք առնվեցին, որ ջնջված նաւերը մտցնվեն ներքին նաւահանգիստները։ Սպաների կորուստ չը կայ. զինուորներից սպանվեցին երկուսը, խեղդվել են հինգը, վիրաւորվել՝ ութը։ Մեր նաւերից սաստիկ հուր տեղայ թշնամու ականանաւերի վրա իր ժամանակին։ Յարձակումը վերջանալուց յետոյ գտնվեցան երկու անպայթուցիկ ականներ»։

Երկրորդ հեռագիրը։ «Այսօր եպօնական էսկադրան, բաղկացած 15 զրահակիրներից և կրէյսէրներից սկսեց ռմբակոծել Պօրտ-Արտուրը։ Բերդը պատասխանում է։ Էսկադրան վերցրեց խարիսխը՝կռուին մասնակցելու համար»։

Երրորդը։ Ամենահպատակօրէն զեկուցանում եմ Ձերդ Մեծութեան, որ ռմբակոծութիւնից յետոյ, որը տևեց մօտ մի ժամ, եպօնական էսկադրան դադարեցրեց կրակը և հեռացաւ դէպի հարաւ։ Մեր կորուստներն են. նաւատորմում—վիրաւորված են՝ 2 սպայ, զինուորներ սպանված են—9, վիրաւորված՝ 3-ը։ Տեղի ունեցած կռուի մէջ «Պօլտավա» զրահաւորը և «Դիանա», «Ասկոլդ», «Նովիկ» կրէյսէրները ստացան մի մի ստորջրային պատռվածք վատէր գծի մօտ։ Բերդին հասցրած ջնջումները աննշան են։

28 յունվարի

ՊԱՐԻԶ։ Մինիստրների խորհուրդ։ Դէլկասէն յայտնեց, թէ ռուսաց կառավարութեան ցանկութեամբ, Տօկիոյի ֆրանսիական դեսպանին յանձնված է ռուսաց շահերի պաշտպանութիւնը Եպօնիայում։

ԲԵՐԼԻՆ։ Պատերազմի պաշտօնական յայտարարութիւնը եպօնական կառավարութեան կողմից Տօկիոյում սպասվում է ուրբաթ օր, բարօն Բոզէնի ճանապարհվելուց յետոյ։ Առաջին անգամ, զէնքի են կանչվել 1 և 12-րդ գվարդիական դիվիզիաները։ Գերմանական Կարմիր խաչը առաջարկեց ռուսական և եպօնական Կարմիր խաչին իր ծառայութիւնները սանիտարական գործում։

ԲԱԼՏԻՄՕՐԱ։ Հրդեհի պատճառած ջնջումները հաշուում են 200—300 միլիոն դօլլար։

ՆԻՒ-ԵՕՐԿ։ Ծովային մինիստրը ստացաւ Տօկիոյի ամերիկական ծովային գործակալից հեռագիր, թէ նաւատորմի մի դիվիզիա թողեց եպօնական ջրերը, և գնաց Չիմուլպօ։

ԲԵԼԳՐԱԴ։ Պրօտիչը հրաժարվեց կաբինէտ կազմելու յանձնարարութիւնից։ Թագաւորը նորից այդ բանը յանձնեց Գրուիչին։

ԿԻԵՎ։ Կիեվի դումման միաձայն որոշեց արկանել առ ուսս Նորին Մեծութեան ռուսաց քաղաքների մայր աղդարնակութեան հաւատարիմ հպատակութեան զգացմունքները և պատրաստակամութիւնը՝ կանգնելու առաջին շարքերում հայրենիքը պաշտպանելու և ռուսաց միապետութեան փառքը պահպանելու համար։

ԲԱԹՈՒՄ։ Դումայի նիստում քաղաքագլուխը յայտնեց մինիստրների կոմիտէի որոշումը, յատկացնելու քաղաքին 866.000 բուբլի ջրանցք շինելու և ճահիճները չորացնելու համար այն պայմանով, որ այդ գումարը հանգցվի ջրանցքի և ցամաքացրած գետինների եկամտի կիսով։

ՍՏՕԿՀՕԼՄ։ Կառավարութիւնը որոշեց ռուս-եպօնական ընդհարման միջոցին պահպանել խիստ չեզոքութիւն։

ԽԱՐԿՕՎ։ Յունվարի 27-ի երեկոյեան տեղի ունեցաւ հայրենասիրական ցոյց. դրամատիական թատրոնի մօտ հաւաքված ամբոխը երգեց հիմնը որոնընդոսա «ուռաներով»։ Ամբոխի պահանջով դուրս եկաւ թատերական օրկեստրը, որ բազմաթիւ անգամ նուագեց հիմ-

նը։ Ամբոխը «ուռա» գոռալով, ուղղվեց դէպի զինուորական ժողովարանը. դուրս եկաւ գնդի նուագախումբը, որ կրկնեց հիմնը։ Յետոյ ամբոխը գնաց օրկեստրի յետևից, որ նուագում էր հիմնը, դէպի օպերային թատրոնը, ուր օրկեստրը նուագեց «Коль славенъ»։ Թատրոնից դուրս եկաւ օպերային օրկեստրը, որ մի քանի անգամ նուագեց հիմնը։ Ամբոխը վերադարձաւ զինուորական ժողովարանը, ուր կրկնվեցին նոյն ոգեւորված ցոյցերը։—Դուման որոշեց արտայայտել ամենահպատակութեան զգացմունքներ՝ Հեռաւոր Արևելքում տեղի ունեցող դէպքերի առիթով։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՒ։ Քաղաքային դուման, ի նկատի ունենալով Հեռաւոր Արևելքի դէպքերը, որոշեց արկանել առ ոտս Թագաւոր Կայսրի ամենահաւատարիմ հպատակութեան զգացմունքներ և անսահման անձնուիրութիւն դահին և հայրենիքին։

ՊՕՐՏ ԱՐԹՈՒՐ։ Փոխարքան միջոցներ է ձեռք առնում Պօրտ Արտուր և Դալնիյ փախած եապօնացիներին պաշտպանելու համար մինչև այն երեք նաւերի գալը, որոնք պէտք է նրանց տանեն Եապոնիա։

ՎԱՇԻՆԳՏՕՆ։ Ֆիլիպպեան նաւախմբի կրկյսերները հրաման ստացան Չինաստան գնալու ծովային գործողութիւններին հետևելու համար։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԲԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՌՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
Բ. ՆԱԻԱՍԱՐԳԵԱՆԻ
(Կուկիա, վօրոնցովի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից։
Բ. Մ. ՆԱԻ Ա ՍԱՐԳԵՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վիներական (սիֆիլիս) և միզասեռ հիւանդ.
ՀԻՆՕՒԼՆԻ—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային
Մ. Դ. ԼԻԵՑԻՍԵՆՑ—10—11 ժ. մանկան, վենէրական և վիրաբուժութիւն։
Զ. Ի. Բ. ԲԱՆՇՄԵՆՑ—11—12 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.
Գ. Ի. ԳԶԵԼԻԵՎ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.
Գ. Ա. ԹՈՐԽԱՆԵՆՑ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հ. երկուշ. շաբթ. ուրբաթ։
Ա. Գ. ԿԱՐԱՊԵՏԱՆՑ—1—1½ ժ. նեարքին և երեխայոց հ. երեքշ. հինգշ. շաբաթ։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. ՌՈՍՏՈՄԲԷԿՈՎ—5—6 ժ. վիրաբուժ. մանկան և վենէրական հ.
Գ. Ս. ԼԵՎԻ—6—7 ժ. նեարդային (հիպնոտաբուժութիւն), ներքին և վենէրական հ.
ԳԻՆ-ԲԻՒՐԳ ՇԵՐԲԻՆՆՈՎ—7—7½ ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։
Գ. Ա. ԹՈՐԽԱՆԵՆՑ—7½—8 ժ.
Բ. Ա. Ն ԻՍԱԱՐԴԵ Ն—7½—8 ժ.

Վճարը 10 կ. չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (Լիսոսիլիումի և օպերացիայի համար առանձին։
Օ. Ա. ԷՈՎՆԻՑԱԿԻ—առանց. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. գիմել 11—1 ժ.։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
բժշկապետ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԱՐՏԻՍՏԻՔԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՕՆ
Հինգշաբթի, յունվարի 29-ին
Հայոց գրամատիկական ընկերութեան հասարակաց տարեդարձի առիթով
ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԸ
Բարեհաճ մասնակցութեամբ տ. Սպենդիարեանի, *Կայսերական թատրոնների երգիչ* Բ. Ասիրջանի, *յայտնի դաշնակահար* պ. Ֆիգրանեանի, պ. Փուղինեանի *և մասնակցութեամբ* տ. Սիրանոյշի

I

Կը ներկայացնէ առաջին անգամ
ԿՏԱԿ
Դրամա 3 արար., հեղ. Շնիցլերի, թարգմ. գերմաներէնից Ա ա ժ ա կ ի։
Մասնակցում են.—Տ.տ: Աւետեան, Մայսուրեան, Մելիքեան, Նօնիկեան, Սիրանոյշ, Խիթարեան. պ.պ. Աբէլեան, Ալիխանեան, Աղաչեան, Յարութիւնեան, Գեաբասեան, Ռշտունի և ուրիշներ։

II

ԶԱԽԵԾԻ
Մասնակցում են.—Տ. Սպենդիարեան, պ.պ. Ամիրջան, Տիգրանեան և երաժշտական խումբը ղեկավարութեամբ պ. Զեմնոկովի։
Կը դաշնակցէ պ. Փուղինեան։
Սկիզբն է ճիշտ 8 ժամին երեկոյեան։
Տեղերի գները սովորական են։
2—2 *Ռեժիսոր Մ. Զաբար*

ՄԻ ՓՈՐՁՎԱԾ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ

գրաւականով, որոնում է գանձապահի (кассиръ) պաշտօն, Անդրկովկասի որևէ քաղաքում. համաձայն է կատարել այդ պաշտօնին կապ ունցող ուրիշ գործեր ևս։ Դիմել Կարս Ա. Օհանեանցին։

Ե. ԹՈՓՉԵԱՆԻ *խմբագրած*
«ԼՈՅՍ»
Պատի և գրպանի օրացոյցները
ՍՊԱՌՎԱԾ ԵՆ

Վաճառվում են. 1) Պատի օրացոյց, երկրորդ կրճատած հրատարակութեամբ (112 երես)—25 կ.։ 2) «ԼՈՅՍ» օրացոյց հանդէս. 504 էջ, մօտ 30 գունատիպ պատկերներով։

Գինը ոսկեզօծ կազմով 1 բուբլի 25 կոպ. պօստային ճանապարհածախս 35 կոպ.։ Դիմել Тифлисъ. Троицкая 11, Е. Топчяну. 5—5

Լոյս տեսաւ Պ. Մանուեկացցայի
ՍԻՐՈՅ ՄԵՂՔԵՐԸ և ՆՐԱՆՑ ԾԱԳՈՒՄԸ
Հոգեբանական հետազօտութիւն
Գինը 10 կոպէկ։

Գումարով գնողներին և գրավաճառներին 20% զեղչ։ Դիմել թարգմանչին՝ Александрополь, свящ. Ерванду Налбандянъ. *Թիֆլիս՝ Կենտրոնական և «Գուտենբերգ» գրավաճառանոցները։* 2—3

Իմ աշխատութեամբ լոյս են տեսել հետևեալ
ԿՐՕՆԻ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ
Ուսուցչաց համար

1. Դասատեսար կրօնի ա. տարի . — 25
2. » » բ. » . — 20
3. » » գ. » . — 30
4. Հին-ուխտ դ. » . — 35
5. Նոր-ուխտ ե. » . — 40
6. Գործք առաքելոց զ. » . — 40

Աշակերտաց համար

7. Ուղեցոյց կրօնի—հին-ուխտի (սպառ.)— —
8. » » —նոր-ուխտի . 2—50
9. Ուսումն քրիստոնէական կրօնի Դ. հ. 1—50
10. » » » Ե. » — 50

Ինձ դիմողները ստանում են 1) 6 տարիների համար 25%. 2, 3, 4, 5 տարիների համար 20%, իսկ 7, 8, 9, 10 տարիների համար 35% զեղչ։

Կարելի է դիմել—1) ինձ (коммерческое училище), *2)* Центральная книжная торговля *և 3)* Книжный магазинъ «Гуттенбергъ».
43—100 *Սահակ քահ. Սահակեանց*

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԵՈՐԳ-ԲԷԳԵԱՆ
ԱԶԳԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ամեն օր.
Առաւօտեան ժամի 9-ից մինչև 12
Երեկոյեան » 5-ից մինչև 7
Վելիամինովսկայա փ. № 16, տուն Եղիազարեանի։
43—100

ԳՈՒՏՏԷՆԲԷՐԳ

գրախանութում վաճառվում են Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐԻ աշխատութիւններից

«Սասուն» Աշխարհագրական քարտէզով, երկրորդ տպագրութիւն, գինն է 20 կ.։
«Պատրիկեանի նամակները»—60 կ.։
«Հարևաններ», «Մինասի եղը», «Եղիտ աղջիկը», «Ծանր քարը», «Մեր ինչը կը պակսի»։ «Նուագած կեանքը» («ԿԵԱՆՔԻ ԳԾԵՐ») գինն է 30 կ.։
«Մանրանկարներ» երկու հատոր—1 ր. 50 կ. հատ թղթի վրա 2 ր.

Դիմել՝ Книжный магазинъ «Гуттенбергъ» (Дворцовая), Г. Галустяну. 4—10

Սարգիս Մարիկեանցի

«ՀԱՎԱՆՆԱ» ծխախոտեղէնի վաճառատուն, Թիֆլիսում, Գօլովինսկի փողոց № 3։ Առաջարկում է յարգելի ծխողներին և գաւառացի վաճառականներին նորաբաց «ԼԵՎ» գործարանի ծխախոտեղէն ապրանքը գործարանի գներով։ Պահեստ Շոֆէրի և Ռէյնգարտի սիգարեղէն ապրանաց։ Կաշեայ ծխախոտի տուփեր, պորտմոնեներ և բումաժնիկներ. քահրաբաեայ, փայտեայ և փղոսկրեայ մուշտուկներ ամենամատչելի գներով։
3—3

Երևանի *Նահանգի Սուրմալու գաւառում ծախվում է երկու կտոր հող՝ 2271 դեսեատին և 34 դեսեատին։ Մանրամասնութիւնների համար դիմել Իգդիր* Ефрему Меликъ Вартанесяну 2—10

Հայերէն և ռուսերէն դիտեցող մի
ԿՐԹՎԱԾ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ
Ամենարնտիր рѣкомендациаներով
ցանկանում է գանձապահի (кассиръ) կամ վերահսկիչի պաշտօն ունենալ։ Նա և ընդունում է տանը գանազան գրական աշխատանքներ, թարգմանութիւններ, արտագրութիւններ, սրբագրութիւններ և այլն։ Դիմել «Մշակի» խմբագրատանը Յ. Ե.—ին։ 3—3

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ
Ընդունում է մասնաւորապէս սիֆիլիս, մորթ և վենէրական ախտ ունեցող հիւանդներին, ամեն օր առաւօտեան 12—2, երեկոյեան 5—6։ Վեր Վանքի փողոց, տուն Կուզանօվի, Բախչիեվի դեղատան կից։

ԵՂԲ. ՆԻԿԻՏԻՆՆԵՐԻ ՑԻՐԿԸ

Այսօր, յունվարի 30-ին կը կայանայ
Զը տեսնված, փայլուն եւ էֆֆեկտով հերկայացում
Թիֆլիսի քաղաքի միջոցներով պահվող դրպրոցներում սովորող չքաւոր աշակերտներին օժանդակող ընկերութեան օգտին։
Մասնակցում է ամբողջ խումբը։
Սկիզբն է երեկոյեան 8½ ժամին

Անգլիերէն եւ ֆրանսերէն

լեզուների հմուտ քօրբեսքօնդենտ բիմենկոնիստ ցանկանում է պարապմունք գրասենեակներում կամ մասնաւոր. դիմել «Մշակի» խմբագրութեան Բ. Գ-ին։ (հ. կ.) 2—1

ՎԻԵՆՆԱ. ԲԺ. Գ. Մ. ԱՓՐԻԿԵԱՆ
Կազմում է խորհուրդներ տեղիս մասնագէտ-պրոֆէսօրների հետ Ռուսաստանից եկող հիւանդների համար։
Հասցէն Wien, Spiegelgasse, 3, IV stock.
3—50

ԵՐԿՈՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ
միջակ կրթութիւն ստացած փնտռում են գործեր. յանձն են առնում ամեն տեսակ գործեր կատարելու, նաև ուրիշ քաղաքներ գնալու։ Ծանօթ են գործակատարի պաշտօնավարութեան։
5 уч. Ѳомипой пер. д. № 6, кв. № 2. 1—5

Ստանալով անձնապէս հեղինակի թոյլտուութիւնը, արդէն սկսել եմ թարգմանել հայերէն
իբր. Ալ. Սումբատովի
„Հ ա յ ծ հ ա“
նոր պիէսը, որը նախ կը տպվի «Մուրճում» և ապա լոյս կը տեսնէ առանձին գրքով։
1—2 *Ալ. Ծատուրեան*

Նախշիրա *ընկերութեան վարչութիւնը առաջարկում է հմուտ վառարանագործներ—քարածուխի համար վառարաններ շինելու և յարմարեցնելու, որ տալիս է 46% խնայողութիւն վառելափայտի ծախքի հետ համեմատած։ Տեղեկութիւնների համար խնդրում ենք դիմել «Նախշիրա»-ի վարչութիւնը Սօլոլակի փող. № 16, հեռախօս № 16.* (հ. ե. 2.) 1—3

Բացված է պատկերազարդ
ԱԶԳԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԻ
XI եւ XII-րդ գրերի բաժանորդագրութիւնը։
ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆՆ Է 3 ՐՈՒԲ.
Նախկին տասը գրքերը ի միասին արժէն՝ խմբագրութեան մէջ՝ 15 բուբլի, մի գիրքը 2 բուբլի. երկուս և աւելին՝ իւրաքանչիւրը 1 ր. 50 կոպ., ա. գիրքը՝ 3 բուբլի։
Դիմել. Ерванду Лалаянцъ. Тифлисъ, Семинарія Нерсисянъ *կամ* Саперная 5.
(կ. երեք. հ.) 5—12

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ

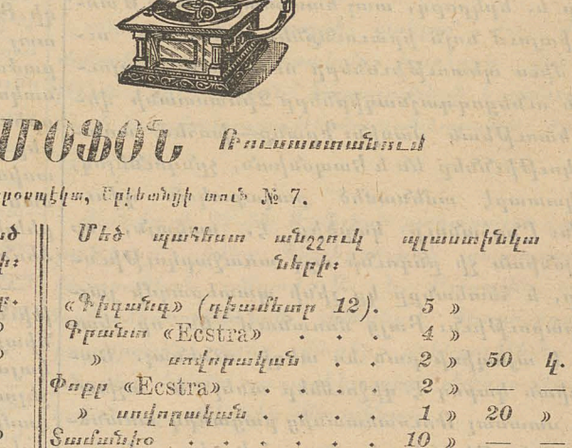

ԳԼԽԱՒՈՐ

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ընկերութեան **ԳՐԱՄՕՖՕՆ** *Ռուսաստանում*
Թիֆլիս, Գօլովինսկի պրոսպեկտ, Արիեանցի տուն № 7.

Մեծ պահեստ ամենակատարելագործված սալօնական և կօնցերտային գրամօֆօնների։

«Մօնարխ»	A	փոխանակ	175 ր.	125 ր.
»	B	»	150 »	100 »
»	C	»	125 »	80 »
«Հրաշք» փակ, 2 երկու մեծ պլատինկայի լարված-քով փոխանակ			40 »	30 »
«Շատնդարա» փակ, 2 մեծ պլատինկայի լարված-քով փոխանակ			60 »	40 »
«Գրանդ» փոքր կօնցերտային բուպօրով փոխանակ			100 »	65 »

Մեծ պահեստ անշշուկ պլատինկաների։

«Գիգանդ» (գիսամետր 12).	5 »	
Գրանտ «Ecstra» . . .	4 »	
» սովորական . .	2 »	50 կ.
Փոքր «Ecstra»	2 »	— —
» սովորական	1 »	20 »
Ցամանիս	10 »	— —

Լիբրէտտօ Ա. Դ. Վեալցեվայի—30 կոպ. ալբոմը.

Մեծ քանակութեամբ անշշուկ պլատինկաների յայտնի և նշանաւոր երգիչների, ինչպէս են.—ռուսաց, վրաց, հայոց, բուրեական, պարսկական, բարաական, թեհրանական, Ֆրանսիական, անգլիական, իտալական, գերմանական և ուրիշները։
Մեծ քանակութեամբ բազմազան տեսակներ ռուսական և օտարազգեայ բէպէերտուարի օրկէստրներից ու երգից։

Պահեստի խանութում կայ կօնցերտային գրամմօֆօնային դահլիճ, որտեղ գրամմօֆօնով հետաքրքրվողները կարող են ամեն օր, բացառութեամբ կիրակի օրերի, առաւօտեան 8½ ժամից մինչև երեկոյեան 8 ժամը լսել ՁՐԻ ԿԵՐԳՈՎ ՆՈՐ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐ։

Հին պլատինկաների փոխելը նորերի հետ տեղի է ունենում հատը հատի հետ—փոքրերին զեղչելով 25 կ.—իսկ մեծ պլատինկաների համար 50 կոպ.։
Պահեստի խանութում կան մասնաւոր արհեստանոցներ, որտեղ աշխատում են ամենալաւ տեխնիկներ։

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄ

Մեր արտադրութիւնների հետզհետէ աճող պահանջի պատճառով, վերջերս երեսացին մեր ապպարատների կեղծուածներ։ Աշխատելով զերծ պահել մեր մշտական կլիէնտներին այնպիսիներին հաւատ ընծայելուց, մենք յայտնում ենք ի գիտութիւն ընդհանուրի, որ մեր ԳՐԱՄՕՖՕՆՆԵՐԸ և ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐԸ օժտված են Ֆաբրիկայի դրօշմով։—«Գ Ր Ո Ղ Հ Բ Ե Շ Տ Ա Կ» և մենք երաշխաւորում ենք միայն այդպիսիների համար։ Բոլոր ուրիշ ապպարատները և պլատինկաները, որոնք չունեն վերոյիշեալ «ԴՐՈՇՄԸ», պէտք է ընդունվեն իբրև կեղծուածներ և ոչնչ չը պէտք է հաւատ ընծայել։

ՕՏԱՐԱՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐԻՆ *տպանքն ուղարկվում է վերագիր վճարով նախօրօք գրատպան ստանալուց յետոյ։*

ՈՒՂԱՐԿԵԼԸ *գլխի բոլոր երկաթուղու կայարանները երօպական Ռուսաստանի սահման երում (ամառը ի հաշիվ առած ջրային ճանապարհների նաւտանգիստները) կատարվում է խանութում։ Ուղարկելը խանութն ընդունում է իր վրա կիսով չափ միայն։*

Նուէի հաշուով։ Պօստով ուղարկելը խանութն ընդունում է իր վրա կիսով չափ միայն։

Հասցէն՝ նամակների և փողային կօրրէսպօնդէնցիայի համար.—Գօլովինսկի պրոսպէկտ. Արիեանցի տուն № 7։
Հասցէն՝ հեռագրների համար «ԳՐԱՄՕՖՕՊԱՆԻԱ» Թիֆլիս։
ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ՊՐԷՅՍԿՈՒՐԱՆՏՆԵՐԸ և ԿԱՏԱԼՕԳՆԵՐՆ ուղարկվում և տրվում են
Զ Ր Ի։
Գ.պ. գումարով գնողներին զգալի զիջում։
Գումարով պրէյս-կուրանտներն ուղարկվում են ըստ պահանջման Ա Ն Յ Ա Գ Ա Ղ։ 4—50

Լոյս է տեսել և վաճառվում է
Թիֆլիսի, Գանձակի և Բագուի գրավաճառանոցներում
ՍՈԽԱԿ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
Ազգային լիակատար երգարանի առաջին հատորը՝ հինգերորդ տպագրութեամբ, բարեփոխված թէ հին, գործածական և թէ նոր երգերով և բանաստեղծութիւններով, բաղկացած 382 մեծադիր երեսներից։ Սոյն հատորի մէջ տպված են հանգուցեալ Մելքիսեդեկ սրբազան Մուրադեանի «Գեղամայ Ծովակ», «Ամէն, օգնեա ինձ», «Բուրաստան», «Զայն», «Մրմունջ պանդխտին» և այլ քանի մի ընտիր բանաստեղծութիւնները՝ «Նէեմիա», «Գ. Ասողիկ» և «Մ. Ե. Մ.» ստորագրութեամբ։ Գրքի երեսը զարդարված է մի համապատասխանող նկարով. գինն է 1 ր., ճանապարհածախսով—1 ր. 20 կ.։ Տասն և աւելի «Սոխակ» պահանջողը ճանապարհածախս չէ վճարում։ Օտարաքաղաքացիք, յայտնելով իրանց հիշ հասցէն, դիմում են Բագու, «Սոխակիս» հրատարակչին, սոյն հասցէով. Протоіерею Григорію Григоріанцъ, Б а к у.
Շուտով լոյս կը տեսնի «Զարկեարի ճնարը» երրորդ տպագրութեամբ։ 4—2

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 28-го января 1904 г. «Ծպարան ՀԱՅՐԱՊԷՏ» Типографія «ГЕРМЕСЪ» С. Назарьянца, Мих. пр. № 81.